

CUVIOSUL NIKON VOROBIOV

Învățăături pentru mântuirea sufletului

Texte culese și îngrijite de
A. I. Osipov

Traducere din limba rusă:
Diana Guțu

CUPRINS

Cuvânt-înainte	7
Egumenul Nikon (Vorobiov)	19
Scrisori către monahii și mirenii orașului Kozelsk	25
Scrisori către diferite persoane	137
Scrisori către studenții Academiei de Teologie de la Moscova	171
„Abecedarul vieții duhovnicești”	209
Testament	270

EGUMENUL NIKON (VOROBIOV)

Egumenul Nikon (pe numele de mirean Nikolai Nikolaevici Vorobiov) s-a născut pe 22 mai 1894 într-o familie de țărani, în gubernia Tver. Familia sa nu era bogată, de aceea chiar din primii ani de școală nevoia a devenit tovarășa nedespărțită a micuțului Nikolai. După școala primară, el intră la Școala Reală de la Vișni Volociok, unde dă dovadă de aptitudini extraordinare și variate.

Încă din primii ani ai adolescenței, în el se descoperă o năzuință neobișnuită spre căutarea sensului vieții, spre căutarea adevărului. La școală, Nikolai s-a cufundat cu jind în studiul științelor, crezând cu naivitate că adevărul stă ascuns în ele. Credința oarbă în știință a înlocuit credința la fel de oarbă pe care o avusese în acea perioadă în Dumnezeu. Însă, în scurt timp, Kolia a înțeles că științele empirice nu se ocupă de problemele cunoașterii adevărului, a veșniciei, a lui Dumnezeu, iar chestiunea sensului vieții nu decurge din natura acestor științe. Înțelegând asta, deja în clasele mai mari, el s-a apucat

cu toată ardoarea firii sale de studiul istoriei filozofiei. Pentru a putea citi literatura necesară în original, a învățat limbile germană și franceză.

Setea de cunoaștere era atât de mare, încât adesea, rămânând literalmente fără o bucată de pâine, tânărul își cumpăra din ultimii bani cartea ce-l interesa și pe care putea s-o citească doar în timpul nopții. Iar existența și-o câștiga prin meditațiile pe care le oferea elevilor mai slabi, după ore.

Însă cu cât se maturiza mai mult Nikolai, cu atât mai intens simțea absurditatea acestei vieți. El nu mai găsea rostul de a trăi, dar și viața celorlalți oameni îi părea lipsită de sens, căci moartea și desființarea completă a persoanei este destinul tuturor. Pentru ce mai trăiește omul? În filozofie, toți filozofii au câte un răspuns propriu și atunci pe cine să creadă?

Fiind dezamăgit atât de știință, cât și de filozofie, el intră la Institutul Psihoneurologic din Petrograd, nădăjduind să găsească acolo răspunsul la întrebarea legată de esența omului. Însă aici a avut o decepție și mai mare decât la Școala reală. După primul an, el părăsește institutul. În viața lui a survenit o criză spirituală definitivă. Lupta era atât de grea, încât începuse să-i apară gândul sinuciderii.

Dar iată că în vara anului 1915, atunci când Nikolai era cuprins de o stare vecină cu deznădejdea totală, l-a fulgerat gândul la anii credinței din copilărie: și dacă Dumnezeu există cu adevărat? El trebuie, nu are cum să nu se descopere! Atunci Nikolai, necredincios fiind, a exclamat din adâncul ființei sale: „Doamne, dacă ești, descoperă-Te pentru mine! Eu nu te caut pentru nu știu ce foloase pământești. Am nevoie de un singur lucru: să știu dacă ești sau nu?” Și... Domnul i s-a descoperit.

„E imposibil de redat, relatează părintele, acea lucrare a harului care convinge de existența lui Dumnezeu cu o putere și

o evidență care nu lasă loc pentru nicio îndoială. Domnul Se descoperă așa cum strălucește soarele apărând de după un nor întunecos: nu mai ai niciun dubiu că este soare și nu un felinar pe care l-a aprins cineva. Domnul mi s-a descoperit în așa fel, încât am căzut la pământ, grăind: «Doamne, slavă Ție, Îți mulțumesc! Dăruiește-mi să-Ți slujesc toată viața! Fie ca toate durerile, toate suferințele câte sunt pe pământ să coboare asupra mea – dăruiește-mi să le îndur pe toate, numai să nu mă dezlipesc de Tine, să nu mă lipsesc de Tine!»

Astfel, într-o clipită, în sufletul lui s-a petrecut o transformare absolut uimitoare, s-a întâmplat o evidentă și incredibilă minune. Acesta a fost răspunsul lui Dumnezeu la căutările sincere ale tânărului, realizate cu încordarea tuturor puterilor sale.

În anul 1917, el intră la Academia de Teologie din Moscova. Însă peste doi ani cursurile Academiei de Teologie au încetat. Apoi, el începe să predea matematică la școala medie din Vișni Volociok, dar este concediat pentru refuzul de a munci în prima zi de Paști. După aceea, el se mută la Moscova și se angajează cântăreț la biserica Borisoglebsk, de unde împreună cu părintele paroh Teofan (Semeniako), ridicat la rangul de episcop, se mută la Minsk. Acolo, pe 23 martie 1931 (pe stil vechi), el este tuns în călugărie cu numele Nikon și hirotonit în ierodiacon și ieromonah de același episcop. În anul 1933, pe 23 martie (de aniversarea tunderii sale) părintele Nikon a fost arestat și condamnat la muncă silnică în lagărele din Siberia, la construcția orașului Komsomsk-pe-Amur. În chip minunat, după spusele lui, a fost eliberat în anul 1937, ca urmare a unui calcul greșit al zilelor de muncă.

La întoarcerea din lagăr, s-a angajat la Vișni Volociok la un medic cunoscut – tatăl unui coleg de clasă de la Școala Reală, Mihail Lvovici Serghievski – în calitate de servitor bun

la toate. Aici a fost nevoit să mai treacă printr-o școală a răbdării, întrucât soția doctorului, Aleksandra Efimovna, și sora ei, Elena Efimovna, fiind atee convinse, își băteau joc în mod deschis de credința, preoția și cinul monahal al părintelui Nikon. Însă persiflările lor s-au sfârșit prin aceea că ele nu doar s-au lepădat de credința lor atee și au devenit creștine trăitoare, ci una dintre ele chiar a fost tunsă în taină în monahism.

Odată cu deschiderea bisericilor, părintele și-a început activitatea de preoție. În anul 1944, episcopul de Kaluga l-a numit paroh al bisericii Buna Vestire a orașului Kozelsk, unde a slujit până în anul 1948. Aici a stat cu chirie la niște monahii din Șamordino și a dus un mod de viață foarte aspru, ascetic. În anul 1948, după o serie de transferuri, părintele Nikon a fost trimis la o parohie săracă, în orașul care la acea vreme se numea Gjatsk (astăzi Gagarin), din regiunea Smolensk.

Îi plăcea tare mult să slujească. În afara zilelor de duminică, așa cum se întâmpla înaintea lui, el a implementat regula slujirii Liturghiei în zilele de miercuri, vineri și sâmbătă, cu toate că miercuri și vineri veneau doar 4-5 oameni. El oficia slujbele într-un mod simplu, cumpătat și firesc. A interzis să intre în altar oricine dorea (motiv pentru care unii bărbați s-au supărat pe el). Ținea predică numaidecât în toate zilele de duminică și sărbătoare. Puterea cuvintelor lui era notorie. La numirea lui în Gjatsk, autorităților locale li s-a adus la cunoștință că preotul care urmează să vină este un predicator înrăit, capabil să influențeze lumea. El vorbea cu ardoare, din tot sufletul. Ideile lui principale erau: nevoia cunoașterii proprii stări căzute, vederea propriei păcătoșenii și pocăința, căci numai acestea duc la smerenia autentică, care este singura temelie adevărată a mântuirii omului.

El a fost un om curajos și inteligent. Pe de o parte, în predicile sale el nu aborda niciodată subiecte politice, pe de

altă parte – scotea din pastoralele patriarhale și arhieresti de Crăciun și Paști toate nimicurile politice, așa cum le numea el. Biserica, odinioară pustie, a început să se umple de credincioși.

El nu permitea să se cânte în timpul chinonicului tot felul de pricesne, spunând că ele sunt o abatere a credinciosului de la rugăciune, și nu o pregătire pentru Împărtășanie. Interzicea unele moduri de a cânta Heruvicul, Mila păcii.

Părintele Nikon a adormit întru Domnul pe 7 septembrie 1963 și a fost înmormântat în cimitirul din spatele altarului bisericii Înălțării, în care slujise vreme de 15 ani. Nu poate fi trecută cu vederea atmosfera specială de pace și bucurie interioară trăită de mulți rugători în timpul Liturghiei și al slujbei de înmormântare a iubitului părinte, atmosferă ce risipea durerea sinceră a tuturor.

Părintele Nikon a spus să păzim credința prin împlinirea din răputeri a poruncilor lui Hristos și prin pocăință, să evităm deșertăciunea care goleşte sufletul și să ne cârmuim în mod stăruitor după operele neprețuite ale Sfântului Ierarh Ignatie (Briancianinov), al cărui ucenic adevărat era. Părintele Nikon l-a descoperit pe acesta după îndelungi și zadarnice căutări a unui îndrumător duhovnicesc. A scris despre Sfântul Ignatie cu simțământ profund: „Iată lucrul cel mai scump pe care aş vrea să vi-l doresc, dacă m-ați întreba – studiați permanent scrierile lui Ignatie (Briancianinov) și urmați calea arătată de el”. (Scrisoarea din 18.02.1945).

Aceste cuvinte ale egumenului Nikon despre Sfântul Ierarh Ignatie reprezintă doar una din mulțimea de mărturii similare, evocate de sfinții și asceții ruși care au trăit după el. Despre el au scris cu admirație cuvioșii stareți de la Optina: Lev, Macarie, Varsanufie, Nikon, Nectarie. Fiind un adevărat dascăl al vieții duhovnicești, l-au avut drept reper: Sfântul Ierarh Teofan al Poltavei (+1940), Cuvioasa Arsenia

(Sebriakova, †1903), schiegumenul Ioan (Alexeiev, †1958) de la Valaam, arhimandritul Ioan (Krestiankin, †2006).

Această mulțime de cuvinte de recunoștință la adresa Sfântului Ierarh într-o perioadă atât de scurtă, venite nu doar din partea oamenilor bisericii și a teologilor, ci și a sfinților asceți, este un fenomen unic, care stă mărturie pentru importanța excepțională a acestui plăcut al lui Dumnezeu în viața Bisericii noastre.

Învățătura ascetică a Sfântului Ignatie a avut o înrăurire hotărâtoare asupra vieții duhovnicești a Cuviosului Nikon și asupra întregii lui slujiri de mărturisire și creație epistolară. De aceea, este important să evocăm, măcar într-un mod concis, cele mai importante teze ale învățăturii acestui mare dascăl al Bisericii Ruse.

SCRISORI CĂTRE MONAHII ȘI MIRENII ORAȘULUI KOZELSK

Scrisori către ieroschimonahul Meletie¹

1

Dragul și multstimatul meu părinte Meletie!

Deși judecățile lui Dumnezeu sunt neștiute de noi, însă cele folositoare pentru cei care se mântuiesc Domnul le-a descoperit sfinților Săi, iar ei au consemnat multe lucruri spre mângâierea și zidirea noastră.

Astfel, sfinții cei bine plăcuți ne spun că în ultimele vremuri monahismul nu va exista deloc sau că pe alocuri va mai rămâne aparența, dar fără lucrare monahală.

Nu va fi nicio nevoie personală la cei care caută Împărăția lui Dumnezeu. Iar mântuirea se va lucra numai

¹ *Ieroschimonahul Meletie (Barmin. †1959)*. Ultimul monah tuns de Cuviosul Ambrozie de la Optina și ultimul duhovnic al așezământului de maici de la Șamordino, situat în regiunea Kaluga, nu departe de orașul Kozelsk.

prin răbdarea necazurilor și a bolilor. De ce nu vor fi nevoițe? Pentru că oamenii nu vor avea smerenie, iar fără smerenie nevoițele fac mai mult rău decât bine, chiar pot să-l nenorocească pe om, întrucât involuntar ele stârnesc părerea înaltă despre sine a celor care se nevoiesc și dau naștere înșelării. Numai sub cârmuirea unor oameni foarte iscusiți duhovnicește ar putea fi admise anumite nevoițe, însă ei acum lipsesc, nu se găsesc. Acum Cârmuitor ne este Domnul Însuși și, în parte, cărțile, pentru cei care le au și pot să le înțeleagă. Deci, cum ne cârmuiește Domnul? Îngăduie prigoane, defăimări, boli, bătrâneți prelungite cu greutate și neputințe.

În pilda despre lucrătorii tocmiți la vie se spune că cei care au venit în ceasul al unsprezecelea și-au primit plata asemenea celor care au muncit toată ziua și au venit înaintea lor. Această pildă ni se potrivește nouă, monahilor contemporani și căutătorilor Împărăției lui Dumnezeu, care petrecem toată ziua vieții noastre cu nepăsare. Însă, din marea Sa milostivire, Domnul ne cheamă în ultima perioadă a vieții să lucrăm în via Lui prin răbdarea bătrâneții, a bolilor, prin pierderea persoanelor apropiate sau prin suferințele lor. Dacă vom duce aceste poveri fără cârtire, ni se va pune la socoteală această suferință de scurtă durată, aidoma lucrătorilor din ceasul al unsprezecelea, ca și cum ne-am fi nevoit toată viața. Mai mult decât atât, Sfântul Antonie cel Mare, avva Ishirion și alții afirmă că cei care se vor mântui în vremea din urmă prin răbdarea fără cârtire a necazurilor vor fi proslăviți mai presus decât părinții din vechime.

Cuviosul Serafim de Sarov, făcătorul de minuni, în acord cu părinții din vechime, spunea că dacă omul ar ști ce fericire li s-a pregătit celor care se mântuiesc, ar fi de acord să trăiască o

mie de ani într-o chilie plină de șerpi care să-i roadă trupul, numai să nu se lipsească de această fericire viitoare².

Prin răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre. Domnul să vă ajute să duceți până la capăt crucile pe care vi le-a trimis. Amin.

2

Dragul meu părinte Meletie!

Am primit scrisoarea dumneavoastră. Iertați-mă că nu am răspuns multă vreme. Ba aveam multă treabă, ba eram plecat, așa a trecut o bună bucată de vreme, dar cel mai important este că mi-e greu să vă scriu, pentru că sunteți mult mai experimentat decât mine, ați trecut prin mai multe, cunoașteți mai multe. Ce lucruri folositoare sau mângâietoare poate să spună un om care și-a trăit toată viața în deșertăciune și samavolnicie? Dar pentru rugămintea ce mi-ați adresat-o voi încerca să vă împărtășesc ceea ce mă uimește și mă mângâie: universul cel nesfârșit este creat de Dumnezeu – cum este deci puterea lui Dumnezeu?! În univers, totul în întregime, dar și în părțile lui (de exemplu, în organismul uman) se află într-o armonie uimitoare – cum deci trebuie să fie înțelepciunea lui Dumnezeu?! Dacă în lumea creată de Dumnezeu totul este armonios, trebuie să fie armonie (adică concordanță) și în însușirile lui Dumnezeu. Și precum este puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu, așa este și „inima” lui Dumnezeu, adică iubirea lui Dumnezeu.

Această iubire de nepătruns o și vedem în întruparea Fiului lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos, în acceptarea

² Motovilov transmite aceste cuvinte astfel: „Dacă chiar chilia aceasta a noastră ar fi plină de viermi și dacă acești viermi ne-ar mânca trupul de-a lungul întregii vieți vremelnice, cu dorință trebuie să acceptăm asta pentru a nu ne lipsi de bucuria cerească pe care Dumnezeu le-a pregătit-o celor care-L iubesc”.

scuiurărilor, defăimărilor, insultelor și, în cele din urmă, a răstignirii. De neconceput, infinit de mare este iubirea lui Dumnezeu. Întreaga lume îngerească a fost cuprinsă de tulburare, văzând întruparea și răstignirea Creatorului lumii din dragoste pentru neamul omenesc cel căzut.

Apostolul Ioan a afirmat în Duhul Sfânt că Dumnezeu este iubire, și nu doar că are iubire, deși o are chiar nesfârșit de mare.

Iar dragostea *toate le suferă*, după cuvântul Apostolului Pavel. Ea ne suferă păcatele, neajunsurile, neputințele, nerăbdarea, cărteala și altele.

Ajunge ca omul care crede în Hristos să își conștientizeze neputințele și păcatele și să ceară iertare, că îndată iubirea lui Dumnezeu curăță și vindecă toate rănila păcatului. Păcatele lumii întregi se cufundă în marea iubirii dumnezeiești asemenea unei pietre aruncate în apă.

Nu trebuie să lăsăm loc deprimării, deznădejzii, dezolării! Domnul a unit firea omenească cu ființa divină, a spălat cu sângele Său păcatele întregii omeniri credincioase, i-a înfiat pe oamenii căzuți, i-a înălțat până la ceruri, i-a făcut părtași vieții și bucuriei divine, bucuriei veșnice.

Necazurile, bolile de aici, pământești, greutatea bătrâneții ne vor bucura în viața viitoare. Dacă Domnul a suferit pentru noi, cum să nu fim măcar într-o mică măsură părtași ai suferințelor lui Hristos?! Sufletul nostru, chipul lui Dumnezeu care trăiește în noi, dorește să fie partaș al suferințelor lui Hristos, numai șovăirea și neputința noastră se tem de ele, deși puterile poate chiar ne-ar ajunge pentru răbdare.

Dar iată că Domnul, din iubire față de noi, trimite după puterile fiecăruia necazuri și boli împotriva voinței noastre, dar ne dă și răbdare pentru ele, pentru a ne face și pe noi copărtași ai suferințelor Sale. Pe cel care aici nu suferă pentru Hristos îl va demonstra conștiința în veacul viitor, căci a putut să își arate iubirea pentru Hristos prin răbdarea necazurilor și

nu a făcut-o, încercând să se eschiveze și să evite toate necazurile.

Conștiința ne va demonstra pentru că nu am răspuns cu reciprocitate la iubirea lui Dumnezeu.

Să-I mulțumim deci din toată inima Domnului pentru tot ce va binevoi să ne trimită. Nu din mânie, nu spre pedepsire ne trimite Domnul necazuri și boli, ci din iubire pentru noi, deși nu toți oamenii și nu întotdeauna înțeleg asta. De aceea s-a și spus: *dați mulțumire pentru toate*. Trebuie să ne încredințăm din tot sufletul voii celei bune a lui Dumnezeu, care ne mântuiește, ne iubește, care prin micile necazuri pământești dorește să ne aducă la fericirea veșnică, la slava fiilor lui Dumnezeu.

Aceasta să fie, să fie cu noi cu toții. Amin.

Iertați-mă, părinte drag, că am îndrăznit să scriu ceva. Domnul să trezească în inima dumneavoastră recunoștință față de El, evlavie multă și încredințare desăvârșită voii Sale sfinte cu pregătirea de a răbda totul din iubire pentru El.

Scriori către schimonahia Valentina³

3

Dragă maică Valentina, vă mulțumesc pentru urări și pentru că nu mă uitați.

Din ce în ce mai limpede mi se descoperă căderea adâncă a omenirii, iar de aici – însemnătatea Mântuitorului și

³ Schimonahia Valentina (+1957) a fost viețuitoarea așezământului de maici de la Șamordino dinainte de revoluție din gubernia Kaluga a fost viețuitoarea așezământului de maici de la Șamordino, din gubernia Kaluga, dinainte de revoluția bolșevică.